

Gábori Miklós: Les civilisations du paléolithique moyen entre les Alpes et l'Oural. Esquisse historique. Budapest, Akadémiai kiadó 1976. 247 str., 30 tabel, 65 sl.

O nagibih, ki so avtorja vzpodbudili k pisanju tako zahtevne in hkrati prepotrebne knjige, se na kratko poučimo v uvodu. Tu je jasno in glasno poudarjeno, da gre predvsem za historični, celó etno-historični prikaz ali skico (kot je napisano v podnaslovu) in manj za običajno tipološko-arheološko in stratigrafsko-kronološko analizo. Slednja služi avtorju le kot pomagalo pri rekonstrukciji zgodovine srednjepaleolitskega obdobja. Delo naj bi bilo pravzaprav sinteza (kot pravi Gábori v uvodu) zadnje čase vse pogostnejših poskusov historičnih razlag tudi v tem najstarejšem in najbolj neznanem obdobju človekove zgodovine. Do katere mere se je Gáboriju kot arheologu-paleolitičarju to posrečilo, naj se prepriča vsak sam.

Knjigo lahko v grobem razdelimo v dva dela. V prvem avtor po pokrajinah obravnava izredno pestro paletu srednjepaleolitskih kultur, začeniš s predeli severno in južno od Alp v Srednji Evropi in konča s Kavkazom in Srednjo Azijo. V drugem delu poskuša podatki na osnovi predhodnega historično sintezo (str. 157 ss).

Prvi del knjige je v bistvu izvleček za marsikoga že nepregledne množice podatkov o srednjem paleolitiku na tem ogromnem področju. Gábori obravnava več kot 200 najdišč, upoštevajoč stratigrafske, faunistične, floristične, tipološke analize, C 14 datacije idr. Večino arheološkega gradiva je pisec, kot nam pojasni v uvodu, sam videl in študiral, kar je velika prednost in vrednost njegovega dela. Zlasti velja to za manj poznano in teže dostopno gradivo Sovjetske Zveze. Od jugoslovanskih najdišč izčrpneje obravnava Šepohvko, Mornovo zijalko, Betalov spodol, Črni kal, Krapino, Veternico, Crkvino, Daniloovo brdo, Visoko brdo in Crveno Stijeno. V drugem delu avtor analizira klimatske razmere, rastlinstvo, živalstvo in poda na osnovi analiz zaključke. Obširno obravnava tudi izvor, datacijo in širjenje srednjepaleolitskih kultur.

Ivan Turk

Pál Patay, Das kupferzeitliche Gräberfeld von Tiszavalk-Kenderföld, Fontes Archaeologici Hungariae, Budapest 1978 (ed. Akadémiai kiadó). Publikacija zajema 63 strani dvokolonskega teksta med katerim je 55 risb (v glavnem grobnih tlorisov) in 165

opomb pod črto; na koncu pa sledi 17 tabel slikovnega gradiva in kot priloga načrt grobišča.

V knjigi s šestimi glavnimi poglavji je zbrano in predočeno gradivo bronastodobnega grobišča, ki so ga odkrili leta 1966 pri ojačevalnih zemeljskih delih jezua na Tisi pri naselju Tiszavalk sredi severovzhodne Madžarske. Nepoškodovani kompleks s 57 grobovi je izkopaval P. Patay v letih 1966 in 1967, le zadnje tri grobove pa leta 1975. Grobni pridatki, predvsem pa tiste najdbe iz bogatejših grobov, vnašajo v materialno kulturo bronzaste dobe dokajšen pomen. Iz vrednotenja grobišča ni moč izvelči samo zaključke o načinu pokopa in funkciji ter veljavi pridatkov, marveč nam predочи tudi določnejše spoznanje o družbeni strukturi ljudi cvetoče bronzaste dobe v porečju Tise.

S kratkim uvodom nas avtor seznani z lego najdišča in zgodovino izkopavanja. Le iz pete opombe pa razberemo še zanimiv arheološki podatek, da so razen teh bronzastodobnih grobov tod odkrili še dvajset poznosarmatskih grobov (4. do 5. stoletje) pa tudi sarmatske jame, ki so starejše kot grobovi; dalje najdbe iz mlajše kamene dobe, ki pripadajo tiški kulturi, jame iz zgodnje bronzaste dobe (Tiszapolgár kultura) in skitskega obdobja, sprva pa ostanke treh hiš za vladavine Arpadov. Teh najdb P. Patay nikjer ne predочи in dokumentira, omenja le, da so ti objekti poškodovali nekatere bronzastodobne grobove.

Drugo poglavje o grobovih je najboljše, saj v njem avtor na običajen arheološki način dokumentira vsak posamezen grob: tako mere, lego, usmeritev, spol in značilnosti pa razporeditev in spisek pridatkov. Omeniti pa le moramo, da so risbe grobov v neenotnem merilu in preveč shematizirane. Pomanjkljivost je tudi v tem, da najdbe niso izrisane, ampak predočene na tabelah le z dokaj slabo fotomontažo. Publikacija je s tem površna, arheološko oko pa prikrajšano za marsikaj bistvenega. Vrh vsega pa niso skupaj slikovno prikazane niti grobne celote. Naj omenimo na primer inventar dveh pomembnejših grobov: grob 29 (moški) — dve posodi in druge črepinje, bakreni predmeti (bojna sekira, zapestnica, šilo, igla), puščica, praskalo in nož iz kresilnika, kameno bojno kladivo, odbitka iz obsidiana, merjašček čečkan in živalske kosti; grob 40 (deklica) — pet oblikovno značilnih posod, tri bakrene spiralne cevke, zlat obročast obesek in marmorne perle. Pomembnejši pridatki so bili tudi v grobu 2 (deček), keramično bogastvo